

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Kollegiet för yrkeskunnande 20/3 2022

Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i yrkesutbildning

Studier om språkutvecklande arbetssätt i yrkesutbildning (gy och vux)

Studie för VGR 2016

Studie för Skolverket 2018

Lärmodul för Skolverket 2021

Alltid med kollegan Lotta Olvegård

- Observationer av lektioner (i klassrum och/eller verkstad)
- Intervjuer och informella samtal med lärare och övrig skolpersonal, samt elever
- Inspelade språkinteraktioner (MP3-spelare)
- Fotografier och korta filminspelningar
- Läromedel och arbetsmaterial
- Information om skolorna

Hur lång tid tar det att utveckla ett skolrelaterat andraspråk?

Flera faktorer spelar in: skolbakgrund, andra språk, omständigheter kring flytt/flykt etc. Ankomstålder är en viktig faktor:

Ankomstålder

5-7 år

8-11 år

12-15 år

(Collier 1987)

Genomsnittlig tidsåtgång

3-8 år

2-5 år

6-8 år

OBS! Även utvecklingen av ett vardagsspråk kan ta tid

Språkliga register

Vardagsspråk

Vardagligt, konkret
personligt, informellt,
muntligt

Skol- och yrkesrelaterat språk

olika skolämnen...
.... och olika yrken

Språket och yrkeskunskaper utvecklas samtidigt!

Kapa, klyva, rikta, hyvla!

Kapa, klyva, rikta och hyvla är den grundläggande processen när vi tillverkar produkter.

Kapa, att såga tvärs över träfibrerna.

Klyva, att såga längs med träfibrerna.

Rikta, att göra två sidor raka och i 90 grader mot varandra.

Hyvla, att planhyvla ämnena så att de blir jämntjocka i det mått man önskar.

Kapa, klyva, rikta, hyvla!

Kapa, klyva, rikta och hyvla är den grundläggande processen när vi tillverkar produkter.

Kapa, att såga tvärs över träfibrerna.

Klyva, att såga längs med träfibrerna.

Rikta, att göra två sidor raka och i 90 grader mot varandra.

Hyvla, att planhyvla ämnena så att de blir jämntjocka i det mått man önskar.

Ämnesrelaterade ord:

→ fackord, t ex "träfibrer"

eller

→ ämnesanknutna, dvs. mer löst knutna till ett ämne
"klyva", "kapa".

(dessa ord kan ha olika betydelse i olika ämnen och ställer därför krav på djup kunskap om ord för att förstå dem i sammanhanget)

Ämnesneutrala ord:

→ vardagsord;

"och", "jag", "vi", "rak"

→ allmänna (ofta abstrakta)

"mått", "tvärs över", "längs med",

(dessa ord finner man i olika texter och situationer, men är inte alltid frekventa i vardagsspråket. Den här gruppen ord kan vara särskilt utmanande för personer som lär på ett andraspråk eftersom de, till skillnad från de ämnesrelaterade orden, förväntas vara kända)

Läromedelstexter.... Exempel från bygg-kurs och BF-kurs

Exempeltext 1

Etablering

När man pratar om ”etablering” inom byggsektorn, menar man den process som pågår innan man startar själva bygget. Det är mycket som måste förberedas, planeras och samordnas för att allt ska fungera smidigt under byggtiden. Etableringen kan bli rätt omfattande om det rör sig om ett större byggprojekt, men även mindre byggen kräver planering och samordning.

Etableringen börjar efter det att man fått bygglov. Alla ritningar är då färdiga och byggtreprenören, dvs den firma som ska bygga, har utsetts.

Exempeltext 2

Individuella förutsättningar

Frisk- och riskfaktorer kallas sådana faktorer i individens liv som har positiv eller negativ inverkan på dess hälsa. En del av dessa faktorer har att göra med livsstil, levnadsvanor och omgivning. Andra har snarare att göra med individens medfödda förutsättningar och personligheter.

Vad kan man göra??

Läs mer i modulens [text 2](#)!

.....svårtillgängliga för ovana eller ovilliga läsare eller för elever som läser på sitt andraspråk och elever med läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.....

fack-/ämnesord

”ämnesneutrala” skriftspråksaktiga ord

.... en informationstäthet som kan göra att texterna blir svårgenomträngliga ...

... med många så kallade ”nominaliseringar” ...
... och mycket så kallade ”passiv konstruktion”

Vad är det här med
Skolverkets lärportal
och moduler?

Ett kompetensutvecklingsmaterial, gratis, öppet för alla... innehåller texter, fördjupande frågor, filmer och ljudfiler.

.... fungerar som underlag för diskussioner och reflektioner över undervisningen och verksamheten.

Modulerna innehåller även stöd för gemensam planering och uppföljning.

Stödstrukturer för undervisning på komvux

Denna modul behandlar olika perspektiv på undervisning på komvux. Syftet är att ge exempel på hur lärare inom komvux kan arbeta med stödstrukturer och individanpassning i undervisningen.

I modulen får ni diskutera språkliga aspekter i olika kurser och hur lärare kan arbeta med att stötta elevernas språk- och kunskapsutveckling. Ni får bland annat prova metoder för att stötta elevernas läsutveckling. Ni får också diskutera hur lärare i sin undervisning kan arbeta med bedömning av elevers språk- och kunskapsutveckling samt hur samarbete mellan kollegor i och mellan kurser kan genomföras.

Modulen består av följande delar:

1. Om komvux, individanpassningar och stödstrukturer
2. Utveckling av ämneslitteracitet och stöttning av läsning i undervisningen
3. Bedömning av språk- och kunskapsutveckling
4. Samarbetsformer för lärande och elevresultat på komvux

Modulen är framtagen av Göteborgs universitet och Stockholms universitet.

Tipsa en kollega

f Facebook

🐦 Twitter

✉ E-Post

https://larportalen.skolverket.se/#/modul/4-specialpedagogik/Vuxenutbildning/115_stodstrukturer_for_undervisning_pa_komvux

Modulens text 4:

Samarbetsformer för lärande och elevresultat på komvux

Ingrid Henning Loeb, Lotta Olvegård

Med fyra olika exempel hur lärares samarbete på komvux kan vara utformat. Exempelen handlar såväl om lärare som samarbetar över ämnesgränserna, som lärare som samarbetar inom sina ämnen. Samarbetena i samtliga exempel syftar ytterst till att ge bättre förutsättningar för elevernas lärande och kunskapsresultat.

1. Samarbete mellan vårdlärare och lärare i svenska som andraspråk
2. Samarbete kring planering och undervisning
3. Samarbete och kompetensutveckling organiserat av förstelärare
4. Samarbete och kunskapsspridning utifrån en specifik undervisningsgrupp

I de exempel som finns i denna text har lärarna haft förutsättningar för samarbete på olika sätt, genom exempelvis kontinuitet över tid, gemensam planeringstid, möjlighet att vara två lärare på en del lektioner, eller genom gemensamma arbetsrum. Det är dock viktigt att betona att de samarbeten som vi beskriver här inte bara handlar om förutsättningar. Samarbetena har utgjorts och utgörs av lärares drivkrafter, med tankar och handlingar som syftar till att på olika sätt förbättra förutsättningarna för elevers lärande och kunskapsresultat. På så sätt kan de samarbeten som beskrivs här ses som professionsdrivna, eller i enlighet med Andy Hargreaves och Michael O'Connors analys (Hargreaves & O'Connors 2019), ses som olika former av professionell kollegialitet.

Språksäkring av uppgifter – ett samarbete som började informellt

Ett samarbete på komvux i en mindre kommun mellan vårdlärare och sva-lärare i en sammanhållen utbildning till undersköterska.

Bakgrund:

Allt fler elever med utländsk bakgrund och med sfi-betyg har antagits till utbildningen. Ett så kallat lärcentrum finns, där eleverna kan sitta och studera, och lärare är bemannade olika tider i veckan.

Sva-läraren berättar att hon tyckte att de elever som kom till hennes pass i lärcentrum ofta hade ganska omfattande inlämningsuppgifter. Det visade sig också att eleverna, trots att de hade arbetat med sina uppgifter inte hade förstått uppgiften och vad som konkret efterfrågades i uppgiften.

Jag kunde göra punktinsatser med deras texter och försöka hjälpa dem att bena ut vad läraren efterfrågade. De kom med sina texter, och hade hämtat information från olika håll, och skrivit en del själva. Men det var ganska ansträngande för både mig och eleverna. Jag satt där med en och en och vi försökte gå igenom de sidorna, som de skrivit, vad som var egna ord och vad som var inklistrat från någon källa.

Dels handlade det om att bena ut det, dels handlade det om att tillsammans bena ut vad som var svar på frågan, och kunna ta bort sådant som inte besvarade den aktuella frågan. Det här blev som punktinsatser med stödfunktioner under kortare perioder.

Forts....

De två lärarna, sva- och vårdläraren, kom av en slump att sitta i samma arbetsrum.

”Där satt vi rygg i rygg”, och

”kunde helt plötsligt spontant börja bolla tankar fram och tillbaks”.

Nu växte ett samarbete fram med utgångspunkt i de instruktioner och anvisningar som sva-läraren såg att eleverna hade svårt för när hon träffade dem på sina pass i lärcentrum.

En modell utvecklades för en uppgiftskonstruktion som skulle göra det lättare för eleverna att bättre förstå vad som efterfrågades i uppgifterna få en metod för hur uppgifter skulle besvaras. Modellen kallar de nu för språksäkring av uppgifter.

Hur frågar yrkeslärare?

Informationssökande frågor (64% av 341)

1. Vad... ?
2. Vilken..?
3. Är det...?
4. Hur...?

Ofta uppgiftsrelaterade frågor: HÄR - NU

- Vad håller du på med?
- Vad ska du ha i såsen?
- Är det något du undrar över?
- Hur tinar man upp marsipan?

[Tsagalidis \(2012\)](#)

Hur frågar yrkeslärare?

Handlingsfrågor NU – SEN
(13,8%)

- Vad behöver man för att göra...?
- Hur gör du ...?
- Vem gör det här...?
- Hur ska vi duka om vi har tre gäster...?

- Framtidsfrågor (4,7%)

hypotetiska, förutsäggande och öppna frågor
NÄR-VAD-HUR

- När ska du...?
- Vad skulle hänt om...?
- Vad kan du förbereda...?
- Vad händer om... ?
- Hur skulle du...?
- Hur tänker du...?

Olika länkar ... filmer och material om språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt

Tre kortare föreläsningsfilmer gjorda för Yrkeslärarprogrammet vid GU (se dem i tur och ordning...)

https://play.gu.se/media/0_2h9ifxz5

https://play.gu.se/media/0_ynqz8ica

https://play.gu.se/media/0_054u76s2

[Stödmaterial för språk- och yrkesintegrerande undervisning](#) – ett jättebra samlat material med många filmer mm från Nationellt centrum för svenska som andraspråk

[Stödstrukturer för undervisning på komux](#) – moduler från Skolverkets lärportal

Henning Loeb, I., Nilsson, L & Olvegård, L. (2018).

[Språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i vuxenutbildningen](#). Olika exempel med fokus på samarbeten.